

העזולה מהסוגיא

גיטין סח. – עד:

פרשת ואתחנן ה'תשפ"ג

דף סח - ע

◆ דין שוטה בגיטין:

- האם שוטה יכול לגרש באופן שמיינה שליח לפני שנעשה שוטה:
  - בשוטה שאין לו רפואה - לא יכול לגרש.
  - בשוטה שיש לו רפואה (כגון 'קורדייקוס) - לריש לקיש יכול לגרש, לרבי יוחנן לא יכול לגרש^א.
- דין אמירה של שוטה - האמירה אינה מוכיחה את דעתו, ולכן באופן שציווה לכתוב גט כשהוא שוטה לא כותבים גט אפילו לאחר שיבריא. וכן באופן שציווה לכתוב גט לפני שהיה שוטה, ולאחר שנהיה שוטה אמר שלא יכתבו את הגט, אין בדבריו כלום ואפשר לכתוב את הגט.

◆ דיני גוסס:

- האם הוא בחזקת חי או בחזקת מת - בחזקת מת.
- גירושין - יכול לגרש.
- חיוב הרוצה גלות:
  - באופן שיש חשש שהפירכוס קירב את מיתתו וש'הרוח בלבלתו' - אינו גולה.
  - באופן שיש חשש שהפירכוס קירב את מיתתו ואין חשש ש'הרוח בלבלתו' או שיש חשש ש'הרוח בלבלתו' ואין חשש שהפירכוס קירב את מיתתו:
    - לפי הדרך הראשונה בתוס' - נחלקו תירוצי הגמ' האם גולה או שאינו גולה^ב.
    - לפי הדרך השניה בתוס' - אינו גולה.

✽ הערות ✽

א הגמ' מבארת שריש לקיש סובר ששוטה שיש לו רפואה נחשב כמו ישן שיכול לגרש על ידי שליח.

ב תוס' מבארים שנחלקו תירוצי הגמ' האם הפירכוס מקרב את המיתה יותר מהרוח, או דלמא הרוח מקרבת את המיתה יותר מהפירכוס, או שנחלקו תירוצי הגמ' האם יש פטור באופן שהפירכוס קירב את המיתה, או שאין פטור כיון שדרכו של הגוסס לפרכס ומימלא נחשב שהרוצח גרם זאת, וכן נחלקו תירוצי הגמ' האם יש פטור באופן שהרוח קירבה את המיתה, או דלמא אין פטור משום שטבעו של עולם שיש רוח ומימלא נחשב שהרוצח גרם זאת.

לקבלת העלון במייל B0527147396@gmail.com

○ באופן שאין חשש שהפירכוס קירב את מיתתו או ש'הרוח בבלתו' - גולה.

• חיוב הרוצח מיתה - חייב.

◇ דין גירושין של חולה שהשתק - באופן ששאלו אותו האם לכתוב גט לאשתו ורמז בראשו 'הן' כותבים גט לאשתו.

דף עא

◇ דין חרש ואילים:

• הקדמה:

○ אדם שמדבר ואינו שומע - נחשב פיקח.

○ אדם ששומע ואינו מדבר - נחשב פיקח.

○ אדם שאינו שומע ואינו מדבר:

▪ באופן שנולד כך - נחשב שוטה.

▪ באופן שנעשה כך לאחר שנולד ויודע לכתוב - לת"ק נחשב שוטה, לרבן שמעון בן גמליאל נחשב פיקח.

• גירושין של חרש שנחשב שוטה:

○ באופן שהקידושין חלו מדאורייתא (כגון שקידש שהוא פיקח או שנפלה לו יבמה שחייבת ביבום מדאורייתא) - לא יכול לגרש את אשתו.

○ באופן שהקידושין חלו מדרבנן (כגון שקידש כשהוא שוטה או שנפלה לו יבמה שחייבת ביבום מדרבנן) - יכול לגרש את אשתו.

◇ דין שליחות של 'מילי' (כגון שאמר לשנים או לשלשה תנו גט לאשתי) - ראה לעיל [דף סו ב].

דף עב

◇ לשונות גירושין:

• לרבנן:

○ 'אם מתי':

▪ באופן שלא הוסיף 'מהיום' - הגט לא חל, משום שהלשון 'אם מתי' מתפרש 'לאחר מיתה'.

▪ באופן שהוסיף 'מהיום' - הגט חל, משום שהלשון 'אם מתי' מתפרש 'אם אמות'.

○ 'מחולי זה':

▪ באופן שלא הוסיף 'מהיום' - הגט לא חל, משום שהלשון 'מחולי זה' מתפרש שהגט יחול לאחר החולי.

▪ באופן שהוסיף 'מהיום':

• באופן שמת מחמת החולי - הגט חל, משום שמשמעות הלשון 'מחולי זה' מתפרש 'אם אמות'.

הערות

ג תוס' מבארים שלמרות שלענין גלות יש פטור באופן שהפירכוס קירב את מיתתו או ש'הרוח בבלתו', מ"מ לענין מיתה אין פטור.

ד בדברי המשנה מבואר שהדין שכותבים גט לחולה שהשתק נאמר רק באופן שבדקו אותו שהוא בר דעת, והגמ' מבארת שצורת הבדיקה היא ששואלים אותו ששאלות שעל שלש מהם צריך לענות כן ועל שלש מהם צריך לענות לא, והצורה שבה שואלים הוא ב'סירוגין' כלומר שאלה אחת 'לא' שתי שאלות 'כן' שתי שאלות 'לא' ושאלה אחת 'כן', ובאופן שענה בצורה נכונה מוכח שהוא בר דעת (אבל באופן ששאלו את השאלות כסדר אין הוכחה שהחולה בר דעת, משום שיש חשש שיש לחולה שייגעון להרכין בראשו כן ולא והוא לא עונה על השאלות).

ה תוס' מחדשים שבאופן ששאלו את החולה שאלות של 'ימות החמה' ו'ימות הגשמים' (כלומר האם רוצה שילקטו לו מהעץ פירות שמצויים רק בימות החמה או פירות שמצויים רק בימות הגשמים) לא צריך לשאול את השאלות בסירוגין, אמנם בדברי רש"י משמע שגם באופן זה צריך לשאול את השאלות בסירוגין.

ה בפירוש הראשון מסתפקים באופן שאמר 'מהיום אם מתי' ומת באותו יום, האם האשה מגורשת משום שכוונת הלשון 'מהיום' הוא מעכשיו, או דלמא האשה אינה מגורשת משום שכוונת הלשון 'מהיום' הוא בסוף היום, אמנם תוס' בפירוש השני נוקטים שהאשה מגורשת, משום שכוונת הלשון 'מהיום' הוא מעכשיו.

• באופן שהבריא מהחולי הראשון וחלה בחולי אחר ומת - הגט לא חל, משום שלא מת 'מחולי זה' אלא מחולי אחר.

○ 'לאחר מיתה':

▪ באופן שלא הוסיף 'מהיום' - הגט לא חל.

▪ באופן שהוסיף 'מהיום':

• לרבי - הגט חל, משום שכוונתו שהגט יחול מהיום בתנאי שימות.

• לרבנן - ספק האם כוונתו שהגט יחול מהיום בתנאי שימות, וממילא הגט חל. או דלמא בתחילה התכוון שהגט

יחול מהיום, וחזר ואמר שהגט יחול לאחר מיתה, וממילא הגט לא חל.

• לרבי יוסי - אפילו באופן שלא הוסיף 'מהיום' נחשב שאמר 'מהיום', משום ש'זמנו של שטר מוכיח עליו'.

◆ דין גט של שכיב מרע שניתן בסתמא:

• לרש"י:

○ מדאורייתא - הגט חל רק באופן שלא הבריא.

○ מדרבנן - לרב הונא רבנן לא תיקנו, לרבה ורבה רבנן הפקיעו את הקידושין באופן זה.

• לתוס' - הגט חל בין באופן שלא הבריא ובין באופן שהבריא.

דף עג

◆ דיני תנאים בגירושין:

• האם הגט חל:

○ בעל שגירש בתנאי 'אם מתי מחולי זה' והכישו נחש - לרבינא הגט חל, משום שהבעל התכוון גם לאונס שלא שכיח. לרבה

הגט לא חל, משום שהבעל לא התכוון לאונס שלא שכיח.

הערות

1 הגמ' מבארת שבאופן שהשכיב מרע הלך בשוק ללא משענת בין החולי הראשון לחולי השני, מוכח שהבריא מהחולי הראשון. ובאופן שהשכיב מרע הלך בשוק עם משענת בין החולי הראשון לחולי הראשון, צריך לאמוד אותו האם מת מחמת החולי הראשון או מחמת החולי השני. ובאופן שהשכיב מרע לא הלך בשוק כלל, לא צריך לאמוד אותו משום שברור שמת מחמת החולי הראשון.

תוס' מבארים שנחלקו רב הונא ורבה ורבה בשכיב מרע שהתנה 'מהיום אם מתי מחולי זה' והלך בשוק ללא משענת ולאחר מכן מת מהחולי הראשון: לרב הונא הגט לא חל כיון שהבריא, ולרבה ורבה רבנן הפקיעו את הקידושין באופן זה (מדון 'כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש' בין באופן שקידש בכסף ובין באופן שקידש בביאה), משום שרבנן חששו שאם הגט לא יחול אנשים יחשבו שהגט חל לאחר מיתה. אמנם לדברי רש"י רב הונא ורבה ורבה נחלקו במקרה אחר.

2 הגמ' מבארת שדברי רבי יוסי ש'זמנו של שטר מוכיח עליו' נאמרו בין באופן שכתב כך בשטר ובין באופן שאמר כך בעל פה, והגמ' מוכיחה מדברי רבי יוסי שסובר כדברי רבנן, שבאופן שאמר 'מהיום ולאחר מיתה', או שאמר 'לאחר מיתה' באופן ש'זמנו של שטר מוכיח עליו', ספק האם כוונתו שהגט יחול מהיום בתנאי שימות וממילא הגט חל, או דלמא כוונתו שהגט יחול מהיום וחזר ואמר שהגט יחול לאחר מיתה, וממילא הגט לא חל.

נחלקו תירוצי הגמ' בפסק ההלכה לדעת רב הונא: לתירוץ הראשון באופן שכתוב בשטר 'אם מת' פוסק כרבי יוסי, ובאופן שאמר בעל פה 'אם מת' ספק האם פוסק כרבי יוסי או שלא פוסק כרבי יוסי. ולתירוץ השני רב הונא לא פסק בנידון זה.

נחלקו תירוצי הגמ' בפסק ההלכה לדעת רבא: לפי התירוץ הראשון רבא פוסק כרבי יוסי בין באופן שאמר בעל פה ובין באופן שכתב בשטר, ולפי התירוץ השני רבא לא פסק בנידון זה.

3 הגמ' מבארת שרבה ורבה סוברים שרבנן הפקיעו את הקידושין, משום ש'כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש' בין באופן שקידש בכסף ובין באופן שקידש בביאה, והסיבה שרבנן הפקיעו את הקידושין, משום שאם הגט יחול רק באופן שהחולה מת, יש חשש שהאנשים יחשבו שהגט חל לאחר מיתה.

4 תוס' מקשים סתירה בדברי רבא, שבסוגיין רבא סובר שבאופן שהבעל גירש בתנאי 'אם מתי מחולי זה' והכישו נחש, הגט לא חל משום שהבעל לא התכוון לאונס שלא שכיח, ואילו בכתובות [ב ב] רבא סובר (לפי הלישנא קמא) שבאופן שהבעל אמר 'הרי זה גיטיך אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חודש' ונאנס ולא בא, שמדרבנן הגט חל מחמת תקנת צנועות ותקנת פרוצות. ותוס' בתירוץ הראשון מתרצים שדברי רבא במסכת כתובות נאמרו באונס שלא שכיח קצת, ודברי רבא בסוגיין נאמרו באונס שלא שכיח כלל. ותוס' בתירוץ השני מתרצים שתקנת צנועות ופרוצות נאמרה רק באופן שיש משמעות בלשון הבעל שהגט יחול (כמו בסוגיא בכתובות שהתנה 'אם לא באתי ובסוף לא בא), ולא באופן שאין משמעות בלשון הבעל שהגט יחול (כגון בסוגיין שהתנה 'אם מתי מחולי זה' שכוונת הלשון שימות מחמת החולי ובסוף מת מחמת הנחש).

○ בעל שגירש בתנאי 'אם לא אעמוד מחולי זה' והכישו נחש:

▪ לדעת הבבלי - לרבינא הגט חל לרביא הגט לא חל, משום שכוונת הלשון 'אם לא אעמוד מחולי זה' הוא כמו הלשון 'אם מתי מחולי זה'.

▪ לדעת הירושלמי - הגט חל, משום שכוונת הלשון אם יבריא מהחולי ובסוף לא הבריא.

• זמן חלות הגט:

○ לרש"י:

▪ באופן שאמר 'מהיום אם מתי' - הגט חל בשעת נתינה.

▪ באופן שאמר 'מעתי שאני בעולם אם מתי':

• לרבי יהודה ורבי יוסי - הגט חל סמוך למיתה'.

• לרבי מאיר - הגט חל בשעת נתינה.

▪ לתוס', באופן שאמר 'מהיום אם מתי':

• לרבי יהודה - הגט חל סמוך למיתה, משום שכוונת הלשון 'מהיום' היא 'מחיים'".

• לרבי יוסי - ספק האם הגט חל סמוך למיתה או שהגט חל בשעת נתינה".

• לרבי מאיר - הגט חל בשעת נתינה".

◆ אשה שהתגרשה ולאחר מכן התייחדה עם בעלה:

• הקדמה - הגמ' דנה באשה שהתגרשה ולאחר מכן התייחדה עם בעלה, האם חוששים שנבעלה לשם קידושין וצריכה גט נוסף מהבעל. וכן הגמ' דנה באשה שהתגרשה בגירושין בתנאי 'מהיום אם מתי' (והתייחדה עם בעלה, האם חוששים שנבעלה לשם קידושין וצריכה גט נוסף וכדלהלן").

• שיטת בית שמאי ובית הלל:

○ שיטה ראשונה (דעת בית הלל לפני התנא של המשנה) - בין באופן שראו שנבעלה ובין באופן שלא ראו שנבעלה צריכה גט שני.

☞ הערות ☞

י המשנה מביאה שנחלקו רבי יהודה ורבי יוסי באופן שאדם בא על אשה זו בין שעת נתינת הגט לזמן שסמוך למיתה: לרבי יהודה חייב חטאת, ולרבי יוסי חייב אשם תלוי. ורש"י מבאר שנחלקו בדין ברירה: לרבי יהודה יש ברירה ולכן התברר שבשעת הביאה האשה לא הייתה מגורשת, ולרבי יוסי אין ברירה ולכן בשעת הביאה יש ספק האם האשה מגורשת, ורש"י מוסיף שרבי יוסי מודה שבאופן שבסוף הבעל לא מת הבעל חייב חטאת משום שהתברר שהאשה לא מגורשת. נחלקו התנאים בדעת רבי יוסי האם הבעל חייב במזונות אשתו מהזמן נתינת הגט עד הזמן שסמוך למיתה: לפי התנא דמתניתין הבעל חייב במזונות אשתו, משום שהאשה ספק מגורשת ובכל אופן שהאשה ספק מגורשת הבעל חייב במזונותיה, ולפי התנא של הברייתא הבעל לא חייב במזונות אשתו. ובדברי הברייתא מובא דעת חכמים שסוברים כדברי רבי יוסי שבאופן שאמר 'מעתי שאני בעולם אם מתי' הגט חל סמוך למיתה ואין ברירה וסוברים שהבעל חייב במזונות אשתו.

יא המשנה מביאה שרבי יהודה לשיטתו סובר שבאופן שאדם בא על אשה זו בין שעת נתינת הגט לזמן שסמוך למיתה חייב חטאת, כיון שהגט חל סמוך למיתה ומימלא בזמן הביאה האשה היא אשת איש.

יב המשנה מביאה שרבי יוסי לשיטתו סובר שבאופן שאדם בא על אשה זו בין שעת נתינת הגט לזמן שסמוך למיתה חייב אשם תלוי, כיון שיש ספק האם זמן הגירושין הוא סמוך למיתה ומימלא בזמן הביאה האשה היא אשת איש, או דלמא זמן הגירושין הוא בשעת הנתינה ומימלא בזמן הביאה האשה היא פנויה.

יג תוס' מביאים את דברי הגמ' 'כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו', ובדברי רש"י מבואר שהיו כותבים גט בתנאי, ותוס' דנים בדעת רש"י האם היו כותבים גט על תנאי 'מהיום אם מתי' (ולפי"ז הגט חל רק באופן שידוע שמת במלחמה והגט מועיל שלא תיפול ליבום), או שהיו כותבים גט על תנאי 'מהיום אם לא אחזור מהמלחמה' (ולפי"ז הגט חל גם באופן שלא ידוע שמת במלחמה והגט מועיל שלא תהיה עגונה). תוס' חולקים על דברי רש"י וסוברים שהיו כותבים גט ללא תנאי בצניעא ולאחר שהיו חוזרים מהמלחמה היו חוזרים ומקדשים את האשה (ונחלקו בביאור הסיבה שהיה מותר לדוד לבוא על בת שבע: שרש"י לשיטתו סובר שבאופן שכתב גט 'מהיום אם מתי' או 'מהיום אם לא אחזור מהמלחמה' הגט חל משעת נתינת הגט, ומימלא בת שבע נחשבת לפנויה. אמנם תוס' לשיטתם לא יכולים לבאר כך כיון שתוס' סוברים שבאופנים אלו דעת רבי יהודה שהגט חל סמוך למיתה, ולכן תוס' מבארים שכתבו גט ללא תנאי).

יד בדברי הגמ' מבואר שאסור לאשה להתייחד עם בעלה לאחר הגירושין, בין לפי הצד החוששים שתבעל לשם קידושין משום שאסור להתייחד עם פנויה, אמנם מותר לאשה להתייחד עם בעלה באופן שיש עמהם אדם נוסף (אמנם באופן שיש עמהם את שפחת האשה אסורים להתייחד משום ש'לבה גס בה').

○ שיטה שניה (דעת בית שמאי לפי התנא של המשנה, ודעת בית הלל לפי רבי שמעון בן אלעזר) - באופן שראו שנבעלה צריכה גט שני, ובאופן שלא ראו שנבעלה לא צריכה גט שני.

○ שיטה שלישית (דעת בית שמאי לפי רבי שמעון בן אלעזר) - בין באופן שראו שנבעלה ובין באופן שלא ראו שנבעלה לא צריכה גט שני.

• שיטת ת"ק ורבי יוסי ברבי יהודה:

○ לרבה בר אבוא - באופן שלא ראו שנבעלה לא צריכה גט שני, ובאופן שראו שנבעלה צריכה גט שני (דעת בית הלל לפי רבי שמעון בן אלעזר)^{טו}.

○ לאביי:

▪ לת"ק - בין באופן שראו שנבעלה ובין באופן שלא ראו שנבעלה לא צריכה גט שני^{טז}.

▪ לרבי יוסי בר יהודה - באופן שראו שנבעלה צריכה גט שני, ובאופן שלא ראו שנבעלה לא צריכה גט שני (דעת בית הלל לפי רבי שמעון בן אלעזר).

○ לרבא:

▪ לת"ק - בין באופן שראו שנבעלה ובין באופן שלא ראו שנבעלה לא צריכה גט שני^{יז}.

▪ לרבי יוסי ברבי יהודה - בין באופן שראו שנבעלה ובין באופן שלא ראו שנבעלה צריכה גט שני (דעת בית הלל לפי התנא של המשנה).

דף עד

◆ דיני תנאים בגירושין:

• באופן שהבעל אמר 'על מנת שתתני לי מאתים זוז' והאשה קיימה את התנאי:

○ לרבי - הגט חל בשעת נתינה, משום שהאומר 'על מנת' נחשב שאומר 'מעכשיו'.

○ לרבנן:

▪ לרב הונא - הגט חל בשעת נתינה, משום שהאומר 'על מנת' נחשב שאומר 'מעכשיו'.

▪ לרב יהודה - ספק האם הגט חל בשעת נתינה משום שהאומר 'על מנת' נחשב שאומר 'מעכשיו', או דלמא הגט חל בשעת קיום התנאי משום שהאומר 'על מנת' לא נחשב שאומר 'מעכשיו'^{יח}.

• באופן שהבעל אמר 'על מנת שתתני לי מאתים זוז' והבעל מת:

○ למ"ד שהגט חל בשעת נתינה:

▪ לת"ק - הגט לא חל, משום שאי אפשר לקיים את התנאי על ידי נתינת הכסף ליורשי הבעל.

▪ לרבן שמעון בן גמליאל - באופן שהאשה תתן את הכסף ליורשי הבעל הגט חל, משום שאפשר לקיים את התנאי על

⊕ הערות ⊕

טו הגמ' מבארת שלפי רבה בר אבוא נחלקו התנאים באופן שראו שנבעלה ולאחר מכן הבעל נתן לאשה כסף: לת"ק לא צריכה גט שני, משום שהכסף מוכיח שהתכוון לבעול לשם זנות ונתן כסף תמורת הזנות. ולרבי יוסי בר יהודה צריכה גט שני, משום שתולים שהכסף ניתן לשם מתנה.

טז רש"י מבאר שלא מסתבר שת"ק יסבור כדעת בית שמאי לפי רבי שמעון בן אלעזר, ולכן צריך לומר שת"ק סובר שלא נחלקו בית שמאי ובית הלל בנידון זה ולכו"ע בין באופן שראו שנבעלה ובין באופן שלא ראו שנבעלה לא צריכה גט שני (ודלא כמו התנא של המשנה, ודלא כמו רבי שמעון בן אלעזר).

יז רש"י מבאר שלא מסתבר שת"ק יסבור כדעת בית שמאי לפי רבי שמעון בן אלעזר, ולכן צריך לומר שת"ק סובר שלא נחלקו בית שמאי ובית הלל בנידון זה ולכו"ע בין באופן שראו שנבעלה ובין באופן שלא ראו שנבעלה לא צריכה גט שני (ודלא כמו התנא של המשנה, ודלא כמו רבי שמעון בן אלעזר).

יח ראה לעיל [עמוד 3] שנחלקו רבי ורבנן באופן שאמר 'מהיום ולאחר מיתה': לרבי הגט חל מיד, ולרבנן ספק האם כוונתו שהגט יחול מהיום בתנאי שימות וממילא הגט חל מיד, או דלמא כוונתו שהגט יחול מהיום וחזר ואמר שהגט יחול לאחר מיתה וממילא הגט לא חל כיון שאין גט לאחר מיתה. ורב הונא סובר שבאופן שאמר 'על מנת' לכו"ע הגט חל מיד, אמנם רב יהודה סובר שנחלקו גם באופן שאמר 'על מנת'.

הגמ' מביאה שנחלקו רב הונא ורב יהודה בין בגירושין באופן שהבעל גירש על מנת שתתן מאתים זוז, ובין בקידושין באופן שהבעל קידש על מנת שתתן מאתים זוז, והגמ' עושה צריכותא בשתי המחלוקות.

ידי נתינת הכסף ליורשי הבעל.

○ למ"ד שספק האם הגט חל בשעת נתינה או שחל בשעת קיום התנאי - לפי הצד שהגט חל בשעת קיום התנאי, אפילו באופן שהאשה תתן את הכסף ליורשי הבעל הגט לא חל, משום שאין גט לאחר מיתה.

◆ **דין מחילת תנאי:**

- בעל שגירש את האשה בתנאי שתביא לו את אצטליתו ואבדה האיצטלית - לרבן שמעון בן גמליאל יכולה לתת את דמי האיצטלית משום שהבעל התכוון 'להרווחה דידיה', לרבנן הגט בטל משום ש'לצעורה קא מכוון'.
- בעל שגירש את האשה בתנאי שתתן לו מאתים זוז ומחל על התנאי - לרבן שמעון בן גמליאל התנאי בטל והאשה מגורשת אפילו באופן שלא תתן מאתים זוז, משום שהבעל התכוון 'להרווחה דידיה' ולכן מועילה המחילה. לרבנן התנאי לא בטל והאשה מגורשת רק באופן שתתן מאתים זוז, משום ש'לצעורה קא מכוון'.